

بررسی شاخص‌های مورفوتکتونیکی گنبد‌های نمکی بخش شمالی گسل کره‌بس

نویسنده: سید پرهام سجادی - آزمایشگاه مکانیک خاک استان فارس - parhamsajadi@yahoo.com

* ارائه دهنده: سید پرهام سجادی

استاد راهنما: دکتر کوروس یزدجردی استاد مشاور: پرفسور قدرت‌الله فرهودی

چکیده:

کمر بند چین خورده‌ی ساده‌ی زاگرس، توسط چندین گسل ترانسفر قطع شده است که یکی از مهمترین آنها گسل کره‌بس می‌باشد. ویژگی مهم این گسل، وجود ردیف توده‌های نمک هرمز در امتداد آن است. این گنبد‌های نمکی عبارتند از: رکسانا، بگدانه، باچون، کوه‌نمک، کوه‌جهانی و کوه‌گچ. گسل کره‌بس از دو بخش تشکیل شده است، یکی از بخش‌ها سازوکار راستالغز راستگرد دارد و به علت قرار گرفتن گنبد‌های نمکی در امتداد آن، مطالعه روی این بخش متمرکز گردید. اندازه‌گیری شاخص‌های زمین ریخت‌شناسی در بخش‌های مختلف منطقه، حاکی از تأثیر محلی گنبد‌های نمکی بر کوهزایی و تأثیر ناحیه‌ای کوهزایی بر دی‌آپیریسیم نمک است، بطوریکه مقدار شاخص‌ها در ایستگاه‌های تحت تأثیر گنبد‌های نمکی و سایر ایستگاه‌ها از شمال به جنوب افزایش می‌یابد که نشان‌دهنده افزایش مقدار کوهزایی از جنوب به شمال است، این امر با روند افزایش شدت کوهزایی زاگرس هم‌خوانی دارد. گسل در مسیر خود تعدادی از چین‌های کمر بند چین خورده‌ی ساده‌ی زاگرس را قطع و همگی آنها را به صورت راستگرد جابه‌جا نموده است. گنبد‌های نمکی هم به نوعی در ارتباط با این چین‌ها هستند؛ بطوریکه رکسانا و بگدانه به ترتیب در هسته‌ی تاقدیس‌های کهمره و بکاک، بالا آمده‌اند. محور چین‌ها در محل گنبد‌های نمکی از راستای اصلی خود منحرف شده و چرخیده‌اند. این چرخش، نمک را به همراه سایر لایه‌ها می‌چرخاند، اما تراکم‌پذیری و چگالی کمتر نمک در مقایسه با سایر سازندها و فشار لایه‌های فوقانی، سبب حرکت نمک به سمت سطح زمین می‌گردد. بنابراین، گنبد‌های نمکی، در سامانه‌های فشارشی، همراه با چرخش بالا آمده‌اند. در این مقاله سعی شده تا فعالیت تکتونیکی منطقه با استفاده از شش شاخص مورفوتکتونیک مورد ارزیابی قرار گیرد.

واژه‌های کلیدی: گسل کره‌بس، شاخص‌های مورفوتکتونیک، گنبد نمکی، رکسانا، بگدانه.

مقدمه :

گسل کره‌بس یا سامانه‌ی گسلی منقارک، یک سامانه‌ی گسلی متصل به هم با درازای ناپیوسته‌ی بیش از ۲۰۰ کیلومتر در ۴۰ کیلومتری غرب شیراز و ۸۰ کیلومتری شرق قطعه‌ی برازجان (بخشی از گسل کازرون) است. این سامانه‌ی گسلی متصل به هم، تقریباً شمالی- جنوبی و راستالغز راستگرد است و تاقدیس‌های زیادی را جابه‌جا کرده است. سامانه‌ی گسلی کره‌بس، متشکل از ۶ قطعه‌ی ساختاری آرایه‌ی همپوشان است و تداوم دگرشکلی پیشرونده، باعث توسعه‌ی آرایش بریده بریده و گسل- های میانبر بسیاری در آن شده است. ۶ توده‌ی نمکی در درازای این سامانه‌ی گسلی نفوذ کرده‌اند و دیدگاه‌های گوناگونی برای شیوه‌ی به سطح رسیدن آنها ارائه شده است.

گروهی نفوذ نمک را نتیجه‌ی گسیختگی پوشش رسوبی در اثر ایجاد دندان‌های کششی به واسطه‌ی فعالیت دوباره‌ی گسل‌های پی‌سنگی شمالی- جنوبی می‌دانند. گروهی نیز نفوذ نمک را به ایجاد فضا‌های خالی در اثر چرخش قطعات گسلی پی‌سنگی پیرامون محور قائم نسبت می‌دهند؛ اما مطالعات انجام گرفته بر روی هندسه‌ی این سامانه‌ی گسلی نشان می‌دهد که برخلاف نظرات ارائه شده در بالا، به سطح رسیدن نمک در درازای این سامانه‌ی گسلی از یک سازوکار واحد برخوردار نبوده و از جایی به جای دیگر متفاوت است.